

Ensenyar la màgia de la lectura als joves: les estratègies d'escoles i instituts per crear lectors

Que la lectura és essencial per configurar una societat avançada és una afirmació que la recerca pedagògica ha evidenciat. No tan sols hi ha una correlació estreta entre la bona comprensió lectora i l'èxit escolar, sinó que també són rellevants els valors formatius de la lectura i el seu paper impulsor de la curiositat intel·lectual. Però no deu ser fàcil crear hàbit lector. Com s'ho fan els educadors per interessar els joves en la lectura? I quins nous reptes planteja la irrupció de l'univers digital?

Text > VICTÒRIA RICART, professora de llengua i literatura de secundària

Hem reunit en una videoconferència sis pedagogues de les comarques gironines perquè ens expliquin com s'impulsa actualment la lectura en l'àmbit educatiu. Totes sis pertanyen a equips LIC, és a dir, són assessores en llengua, interculturalitat i cohesió social, i es dediquen, entre altres tasques, a formar els docents. Un dels temes estrella que tracten és, sens dubte, el foment dels hàbits lectors entre els més joves.

Des del primer moment m'adono que són persones entusiastes i apassionades per la lectura. Tampoc n'esperava menys. Són conscients que tenen a les mans un tresor que val la pena d'ajudar a descobrir.

Que la lectura és un objectiu primordial del sistema educatiu del país m'ho confirma Montserrat Bertran, coordinadora de Formació Permanent: «Des d'infantil fins a batxillerat, el Departament d'Educació té programes per potenciar l'hàbit lector en els tres eixos en què ens movem, que són aprendre a llegir com a tècnica, les estratègies i habilitats per comprendre bé els textos de les diferents àrees, i llegir per plaer. Tenim un gran programa que és l'ILEC (Impuls de la Lectura) i també el Programa de Biblioteques Escolars.

>> Joves d'Olot i comarca participant en l'edició de 2019 del Festival MOT. (Foto: MOT)

D'aquest darrer deriven els seminaris de biblioteques, molt actius a les comarques gironines, que reuneixen docents per compartir formació, cursos i experiències lectores».

Però si cal destacar un programa de molt èxit, transversal i de participa-

ció sostinguda en el temps és, segons Bertran, «El Gust per la Lectura», que té vint anys d'història i inclou des del cicle inicial fins a l'escola d'adults. «El Gust per la Lectura» organitza activitats associades a textos literaris concrets, a més d'un concurs relacio-

>> L'interior de la Llibreria Geli de Girona. (Foto: JOAN CASTRO)

>> Apadrinament lector a l'Escola Puig d'Arques, de Cassà de la Selva. (Foto: ESCOLA PUIG D'ARQUES)

nat amb aquests textos cada curs acadèmic.

Semrar la llavor i fer-la créixer

La pedagogia actual insisteix en la importància d'estimular ben aviat l'interès per la lectura. Ja l'any 2005 es va impulsar des de l'àmbit pediàtric i de biblioteques el programa «Nascuts per llegir», que incidia en l'apropament al món dels llibres i la lectura en veu alta en el tram més tendre que es pot imaginar: del zero als tres anys. Un cop a l'escola, tampoc no es deixa passar cap oportunitat, tal com ens explica Isabel Vera: «No ens esperem que els nens coneguin les lletres per començar a treballar el gust per la lectura. Molt abans

ja coneixen contes, treballem cartells i altres textos del seu entorn, que ells poden reconèixer i necessitar». Mònica Riera hi afegeix: «La majoria de les activitats i experiències que promovem es mouen en la idea de trobar un equilibri entre el respecte a les etapes de l'aprenentatge i la introducció progressiva en el món escrit. En aquest sentit, els àlbums il·lustrats ens ofereixen unes possibilitats enormes».

A poc a poc es prepara el gran moment, que és, sense dubte, quan l'infant s'apropia del codi que li permetrà l'accés al món escrit. Però el seu viatge cap a l'hàbit lector només ha fet començar.

Les escoles saben que cal un temps i un espai dedicats a instaurar-lo. Per

això s'han implementat dins dels horaris escolars uns períodes específics dedicats a la lectura per plaer. I pel que fa als materials i els espais, ha estat important l'esforç invertit en la progressiva creació i dotació de les biblioteques d'aula i de centre.

A partir d'aquí, les estratègies i els recursos que despleguen les escoles sorprenen per la diversitat i la inventiva que hi apliquen els mestres. Entre les activitats més esteses hi ha els apadrinaments lectors, en què un alumne més gran llegeix periòdicament per a un de més petit, amb la qual cosa l'enriquiment es dona en doble direcció. I també cal esmentar les visites d'autors i il·lustradors, les recomanacions, les maratons de lectura, els bibliopatis, la possibilitat de remenar llibres a l'hora de l'esbarjo o els clubs lectors...

Les escoles saben que cal un temps i un espai dedicats a instaurar l'hàbit lector. Per això s'han implementat dins dels horaris escolars uns períodes específics dedicats a la lectura per plaer.

Hi ha projectes específics d'escola, com el «Racó de la Fada Tina», a Banyoles, o de més amplis, com «Quin munt de llibres!», impulsat des dels seminaris de biblioteques escolars de les comarques gironines. En aquest

projecte s'anima els centres a proposar-se un repte determinat mesurable en metres: a quina altura som capaços d'arribar si fem una pila amb els llibres que llegirem entre tots? Tant se val si l'objectiu és assolir l'altura d'una font

del poble, de l'arbre del pati o d'algun edifici concret: el que importa és complir el repte i sumar l'èxit propi al dels altres centres. En quatre anys d'aplicació del projecte, els resultats impressionen: trenta-cinc mil alumnes participants i quaranta-cinc mil llibres llegits, els quals, superposats, fan una altura de 632 metres. No és poca cosa: són els mateixos que mesura la Torre de Xangai, el segon gratacel més alt del món.

>> Bibliopati, a l'Escola Doctor Masmitjà de Girona. Els alumnes més grans organitzen el préstec de llibres o, fins i tot, llegeixen per als més petits. (Foto: ESCOLA DOCTOR MASMITJÀ)

Els elements clau en l'adquisició de l'hàbit

Maribel Almagro, també dinamitzadora LIC, ens en proporciona una primera clau: «Tan important o més que gaudir mentre llegeixes és poder-ho compartir». Per això són importants les tertúlies literàries, els debats, les recomanacions i, en resum, tot allò que signifiqui potenciar la dimensió social de l'acte lector. Ara bé, també s'han de saber dirigir i conduir aquests tipus d'interaccions socials perquè siguin efectives. No tothom en sap. Cal defugir dels tòpics bloquejadors, com ara el típic «t'ha agradat?». Les sis formadores LIC comparteixen un referent: Aidan Chambers, un destacat escriptor anglosaxó, que dona orientacions molt valuoses per conduir grups de lectura infantil i juvenil a la seva obra *Tell me*.

Si hi ha un moment crític en què trontollen els hàbits lectors és, a parer de pares, bibliotecaris i educadors, el pas a la secundària obligatòria, tot i que, de vegades, la pèrdua d'interès lector es pot donar també abans

Una altra clau és l'autonomia en la tria de les lectures. Donar llibertat al lector perquè descobreixi les seves pròpies raons per llegir. Mar Escamilla afegeix: «I si tenen persones a l'abast que els puguin orientar i aju-

dar en les tries, és quan la literatura es fa vida».

També —i aquí ve el tercer element clau implicat— és imprescindible que el jove lector disposi de models engrescadors. Perquè la lectura és contagiosa. «Recordaré sempre una classe de P3», explica Maribel Almagro, «en què la mestra tenia el costum de llegir als nens un poema, un petit fragment, una pàgina abans de marxar... Era impressionant veure com se l'escoltaven amb autèntica passió. És a dir: val la pena transmetre el plaer que ens provoca la lectura.»

La crisi de la secundària

Si hi ha un moment crític en què trontollen els hàbits lectors és, a parer de pares, bibliotecaris i educadors, el pas a la secundària obligatòria, tot i que, de vegades, la pèrdua d'interès lector es pot donar també abans. Mercè Balateu, educadora que treballa a la Garrotxa, explica: «El gust per la lectura queda soterrat. A qui li agrada llegir és l'estranyot». Raons? Sovint s'addueix una possible pèrdua del marc social de referència, perquè a la secundària guanyen pes els coneixements acadèmics, es treballa de manera menys globalitzada i la lectura per plaer pot quedar arraconada. A més, el jove lector perd protagonisme en la tria dels textos, de manera que la lectura esdevé una obligació acadèmica més.

S'imposa, doncs, injectar a la secundària una bona dosi d'energia lectora positiva. Cal engrescar de nou, mostrar al jovent que la literatura té molt a dir-los, buscar altra vegada temps dintre dels horaris escolars per a la lectura lliure i per simple plaer. Cada cop més instituts de secundària troben aquest temps i es manifesten sorpresos i animats pels bons resultats de l'experiència.

És important revelar als joves els aspectes vivencials de la lectura i les possibilitats que els pot oferir. Mercè Balateu ens explica com s'ha aprofitat en benefici de la lectura la celebració del Festival MOT a Girona i Olot: «La primera col·laboració entre el MOT i els instituts va ser l'any 2019. Vam fer tallers de tipologia diversa, des de literatura eròtica fins a tallers de creació, poesia digital, etc.». Els nois feien descobertes insospitades: «Deien coses com ara: així doncs, jo podria treballar en un diari, en un arxiu, o fer alguna cosa en el món digital». En definitiva, descobrien que la literatura podia dur-los lluny.

Es tracta de viure la literatura, d'apropar-la a l'experiència personal dels estudiants. Mar Escamilla ho resumeix així: «Quan veuen que la literatura és vida, és quan la literatura triomfa».

La tecnologia obre portes

La tecnologia ha transformat les nostres societats en molts aspectes, i la lectura també n'és un. Avui es llegeix molt

en suport digital i, tot i que la tecnologia ha creat noves vies d'evasió i oci que poden entrar en competència amb la lectura, també cal dir que s'ha revelat com una gran aliada perquè proporciona un marc idoni per socialitzar l'experiència lectora. Fenòmens com els bibliotubers (lectors que fan recomanacions de llibres per YouTube), els bibliotràilers (petits curts per promocionar un llibre) o els *booktags* (jocs de preguntes relacionades amb els llibres) ajuden a fomentar l'univers lector.

Les sis especialistes LIC opinen que la tecnologia facilita més que no entranca els hàbits lectors. Mar Escamilla apunta: «Ara et pots comunicar amb els autors a través de les pàgines web, pots entrar en contacte amb els grups de lectors, crear seqüeles de les obres que t'hagin agradat, fer fanficcions o reescriptures de les obres. I amb el Wattpad fins i tot pots publicar la teva pròpia novel·la».

Cal afegir-hi també el nou món de la literatura digital: ficcions en la línia dels videojocs, que combinen diferents llenguatges i possibiliten una participació màxima dels lectors. Tot i ser un producte cultural encara en vies d'exploració, ja hi ha molts joves que s'hi enganxen. I és que poden sorgir formats i tècniques nous, però la recerca del plaer lector continua sent la mateixa.

>> *Al Racó de la Fada Tina, els més petits de l'Escola Baldiri Reixac de Banyoles escolten i llegeixen contes en un entorn màgic.*

(Foto: ESCOLA BALDIRI REIXAC)

